

Отримано: 02 березня 2016 р.

Прорецензовано: 23 березня 2016 р.

Прийнято до друку: 26 травня 2016 р.

Герман Л. Т. Оцінка впливу соціальних факторів на глобальний економічний розвиток / Л. Т. Герман // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», травень 2016. – № 1(29). – С. 65–70.

УДК 339.9:330.34:316.4

JEL-класифікація: F020, F290, O150

Герман Людмила Тарасівна,

аспірант Тернопільського національного економічного університету

ОЦІНКА ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ ФАКТОРІВ НА ГЛОБАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Обґрунтовано необхідність вирівнювання соціальної поляризації глобального економічного розвитку. Розкрито особливості соціальної політики при різних типах суспільств. Визначено дисбаланси глобального економічного розвитку та обґрунтовано причини ускладнення об'єктивної оцінки його соціальної дивергенції. Ідентифіковано соціальні чинники, які впливають на економічне зростання. Наголошено, що глобальний економічний розвиток набуває соціального спрямування. Запропоновано принципи побудови архітектури глобального економічного розвитку та новітні методи дослідження його соціальної конвергенції.

Ключові слова: глобальний економічний розвиток, економічне зростання, індустріальне та постіндустріальне суспільства, соціальна дивергенція, соціальний прогрес, соціальні чинники.

Герман Людмила Тарасовна,

аспірант Тернопольского национального экономического университета

ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ НА ГЛОБАЛЬНОЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ

Обоснована необходимость выравнивания социальной поляризации глобального экономического развития. Раскрыты особенности социальной политики при различных типах обществ. Определены дисбалансы глобального экономического развития и обоснованы причины осложнения объективной оценки его социальной дивергенции. Идентифицированы социальные факторы, влияющие на экономический рост. Отмечено, что глобальное экономическое развитие приобретает социальную направленность. Предложены принципы построения архитектуры глобального экономического развития и новейшие методы исследования его социальной конвергенции.

Ключевые слова: глобальное экономическое развитие, экономический рост, индустриальное и постиндустриальное общества, социальная дивергенция, социальный прогресс, социальные факторы.

Liudmyla Herman,

postgraduate of Ternopil National Economic University

EVALUATION OF SOCIAL FACTORS INFLUENCE ON GLOBAL ECONOMIC DEVELOPMENT

The necessity of global economic development social polarization adjustment has been substantiated. The features of social policies for different types of societies have been explored. Imbalances of global economic development have been investigated and causes of complication in objective assessment of social divergence have been substantiated. The author has identified social factors that affect economic growth. It has been emphasized that global economic development assumes a social direction. The building principles of the global economic development architecture and new methods of its social convergence have been suggested.

Key words: global economic development, economic growth, industrial and post-industrial society, social divergence, social progress, social factors.

Постановка проблеми. Розвиток глобалізації у всіх її іманентних формах прояву спрямований на забезпечення та узгодження інтересів країн світу. Зростання загроз глобальному економічному розвитку актуалізує потребу в розробці в найближче десятиліття довгострокової глобальної стратегії, яка охоплюватиме країни, локальні цивілізації та глобальну, з урахуванням умов екологічної стійкості, перспектив забезпечення населення природними та енергетичними ресурсами, продуктами харчування, соціального прогресу та зменшення поляризації доходів країн й рівнів їхнього розвитку. Існування глобальної цивілізації потребує діалогу між країнами на принципах партнерства і співробітництва, а сам розвиток неможливий без подолання соціальної дивергенції, яка поглиблюється.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття глобального розвитку є дискусійним в економічній науці та в частині економічної складової малодослідженим. Разом із тим, теоретико-методологічний

базис глобалізації вказує на міждисциплінарний характер процесів, які вона узагальнює, зокрема, вони є предметом таких наук, як економіка, соціологія, політологія, філософія та ін., тому глобальний економічний розвиток може бути розглянутий виключно через тріаду – «людина»–«природа»–«економіка». Важливу роль у теоретичному обґрунтуванні проблематики глобального економічного розвитку відіграють праці О. Білоруса, Дж. Бхагваті, І. Івашук, Н. Кравчук, В. Пантіна, Є. Савельєв, Дж. Сороса, Дж. Стігліца, Я. Столярчук, А. Філіпенка, Ю. Яковця та ін. Але у вітчизняній науці відсутній єдиний підхід до розуміння соціальної дивергенції глобального економічного розвитку, недостатньо ідентифікованими є вказані тенденції, оцінка яких у наукових працях проводиться фрагментарно, що й актуалізує це дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є визначення особливостей глобального розвитку та його соціалізації для різних типів суспільств, обґрунтування сучасних тенденцій соціалізації глобального економічного розвитку, проведення оцінки соціальної дивергенції глобального економічного розвитку та з'ясування соціальних характеристик, які впливають на економічне зростання в країнах.

Викладення основного матеріалу дослідження. Розглядаючи глобальний економічний розвиток крізь типологію суспільства, яка є домінантною для країн, визначимо його особливості. В історії економічного розвитку країн сформовано три типи суспільств залежно від пріоритетних видів економічної діяльності, норм і принципів, які покладені в їх основу: традиційне (аграрне) суспільство, індустріальне, постіндустріальне. Для першого типу характерним було переважання традицій та соціальної солідарності, проте й неформальне регулювання соціальних та економічних відносин й екстенсивний розвиток, базований на аграрному виробництві та використанні природних ресурсів. Індустріальний тип виробництва ґрунтувався на промисловому розвитку, процесах урбанізації та характеризувався високими темпами економічного зростання. Економічне зростання при моніторингу особливостей розвитку виступає кількісним економічним показником, що вимірює обсяги ВВП, які припадають на одну особу. В період індустріального суспільства зростає роль промисловості та посилюється роль держави у вирішенні соціальних проблем. Свого максимального прояву цей тип суспільства досяг у післявоєнний період, коли відбулася економічна та соціальна консолідація країн, проте соціальні процеси стали похідними від економічних та технічного прогресу. Соціально-філософська концепція технологічного детермінізму, яка активно розвивалася на початку ХХ ст., аргументувала роль технологічних чинників у соціальному розвитку країн. Водночас сформовані в межах концепції напрямки досліджень виявилися абсолютно протилежними: представники течії технологічного евідемонізму дотримувалися позиції, що технічний прогрес є тим вирішальним чинником, що забезпечить добробут населення й автоматично подолає соціальну напругу в суспільстві та нерівномірний розподіл багатства; разом із тим, прихильники іншої течії – технічного алармізму стверджували про згубний вплив технічних факторів на соціальний та економічний розвиток суспільства, поглиблення існуючих соціально-економічних протиріч. Філософія технологічного детермінізму згодом лягла в основу більшості теорій розвитку [1], адже, як стверджують дослідники, поява та розвиток науки та техніки, а відтак і технологічний рух, детерміновані природними та соціальними закономірностями [2, с. 197].

У 40–60 рр. соціологи продовжили наукові розвідки, в яких намагалися знайти соціальні ефекти індустріалізації та напрями конвергенції країн задля формування єдиного суспільства. До основних теорій, які пояснюють роль науково-технічних факторів у розвитку країн відносять: теорію індустріального суспільства (Р. Арон), теорію стадій зростання У. Ростоу, теорію нового індустріального суспільства (Дж. Гелбрейт), теорію надіндустріального суспільства А. Тоффлера, теорію технотронного суспільства З. Бжезинського [2, с. 198]. Рушійні сили змін та відповідні етапи розвитку, які проходить кожне суспільство послідовно, були сформовані американським вченим У. Ростоу, який у праці «Стадії економічного зростання: економічний маніфест» виділив п'ять типів суспільства: традиційне, створення передумов для зрушень, зрушення, рух до зрілості, період масового споживання (акцент зміщено на сферу послуг), – і країни обирають можливі варіанти спрямування ресурсів на процеси розвитку: забезпечення безпеки й оборони, соціальна рівність та забезпеченість, надання послуг та виробництво товарів для високого класу споживачів. Більшість країн обрали стратегію активізації виробництва товарів масового споживання, але, як зазначав дослідник у праці «Політика і стадії зростання», така політика не дала очікуваних ефектів, бо мала своїми наслідками низькі темпи економічного зростання, зростання цін, підвищення рівня безробіття, негативний вплив виробництва на навколишнє середовище [3], що стає поштовхом до пошуку наступної стадії розвитку, в основі якої буде якість життя населення. Разом із тим, на практиці модель У. Ростоу виявилася неприйнятною і для країн із низьким рівнем розвитку та недостатніми ресурсами, адже описані ним процеси були характерними для розвинених європейських країн та США.

Першу наближену модель постіндустріального розвитку запропонував американський соціолог Д. Белл, розглядаючи історично зумовлені стадії розвитку: доіндустріальна, індустріальна, постіндустріальна. Основними ознаками постіндустріального суспільства є: зростання ролі теоретичного знання, зміна характеру праці (взаємодія між людьми), підвищення ролі науки, зростання класу носіїв знань, кі-

нець обмеженості благ та ін. [4]. У цей же період з'являються праці французького філософа та соціолога А. Турена, який визначає необхідність формування нового суспільства, в якому відбуваються серйозні структурні зміни, але виникають і соціальні протестні рухи. Професор О. Білорус пропонує парадигму глобального розвитку будувати на двох підходах: глобально-інтегрованому цивілізаційному та системоморфатійному, адже в постіндустріальних країнах спостерігається соціалізація розвитку, тоді, як не слід поширювати концепцію індустріалізації на весь світ, викреслюючи країни, які є на індустріальній і доіндустріальній стадії зі світової цивілізації не можливо [5].

Дисбаланси глобального економічного розвитку в останні десятиліття не дають країнам поштовху до вирівнювання їх позиціонування у глобальному просторі, тим більше, що в майбутньому прогнозується сповільнення темпів економічного зростання у світі, повільна динаміка світової торгівлі та падіння інвестиційної активності [6; 7]. Хоча такі чинники є деструктивними для вирівнювання соціального розвитку країн як складової глобального розвитку, проте для країн із ринками, що формуються, і які розвиваються, наведені показники розвитку набагато оптимістичніші, ніж для розвинених країн, які фактично вичерпали потенціал для зростання.

Дисбаланси у світовій економіці, попри всі негативні наслідки, залишаються вигідними для країн-лідерів, адже переформатування світового економічного порядку може: вивести на світовий ринок нових лідерів (як це вже відбулося з Китаєм); нівелювати роль міжнародних організацій у глобальному регулюванні; змінити ідеологічні та соціальні характеристики глобального розвитку; спровокувати хаос у міжнародних економічних відносинах, що потребують розробки новітніх механізмів та інструментів врегулювання, а жодна країна не готова взяти на себе таку відповідальність – змінити геополітичну карту світу.

Водночас неможливість вирішити глобальні проблеми зусиллями економічно розвинених країн розширює глобальну координацію, адже ідеї лібералізму, покладені в основу економічних реформ у ХХ ст. в більшості країн світу, виявилися неефективними з позицій захисту національних інтересів в умовах криз, а необхідні жорсткі важелі державного регулювання, і гео економічні суперечності поглиблюються геополітичними конфліктами. Зміна ідеології глобального економічного розвитку може стати єдиним оптимістичним варіантом виходу з циклічно-кризового стану світової економіки, хоча циклічність є загальною формою руху в природі і суспільстві [8]. Основними глобальними циклами, в межах яких виникають глобальні кризи, у ХХІ ст. виділяють такі: цивілізаційні, демографічні, екологічні, інноваційно-технологічні, економічні, геополітичні, соціокультурні [9].

Глибина й механізми прояву кризових явищ у національних економіках залежать від їх збалансованості та структурних особливостей (найважче адаптуватися країнам, у яких переважає середньо-технологічне виробництво та сировинний експорт), ресурсні обмеження. Зважаючи на вичерпність ресурсів, актуальною є проблема розподілу суспільних благ не лише у світі (де сформований так званий золотий мільярд на противагу регіонам з великим рівнем злиденності), а у й кожній окремо взятій країні. Як зазначають науковці, гіперболічна закономірність зростання чисельності населення до кінця ХХ ст., попри інші чинники, вважалася суттєвою загрозою глобальному економічному розвитку [10, с. 50, 70–89]. Водночас уже на початку ХХІ ст. спостерігається тенденція до депопуляції окремих країн (у кількісному і якісному вимірах).

Ще однією особливістю сучасних негативних тенденцій глобального економічного розвитку, які вже стали закономірністю, вважаємо ефект доміно, коли соціально-економічні проблеми однієї країни не наближують їх одна до одної в процесі вирішення, а створюють загрози для всього світу через недостатність консолідації зусиль вирішення (наприклад, проблеми бідності, голоду, хвороб та епідемій, нелегальної міграції та біженців) [11; 12; 13].

Невдалі спроби забезпечити глобальний розвиток за рахунок уніфікації вимог до залучення країн із різним рівнем розвитку призвели до деструктивних тенденцій у світовій економіці – відбувся так званий цивілізаційний мута-генез, що призвів до ще більшої деградації у соціальному й економічному вимірах бідних країн та зростання їх ресурсної залежності. Тому повністю поділяємо позицію, що повинні існувати розумні межі глобалізованості та автаркічності, лібералізму та етатизму, універсальності та специфічності, модернізму та традицій [14, с. 13].

В оцінці рівня соціалізації національних економік присутні дві крайності, які викривляють отримані в процесі дослідження результати як теоретичного, так практичного характеру: методологічний негативізм (недооцінка методу в процесі виконання роботи) і методологічна ейфорія (перебільшення значення методу для формулювання висновків або ж його спрощення). Щодо глобального розвитку та загалом дослідження глобалізації, то саме тут допускаються методологічні помилки, зокрема, такі: при розгляді глобалізації та глобального економічного розвитку основна увага приділяється двом підходам – неопозитивістському (де закладені принципи об'єктивізму та біхевіоризму) та нормативному, тоді як вони, на думку дослідників, не розкривають «суть, причини і протиріччя в процесі розвитку людської цивіліза-

ції» [15], не описують прогностичну реальність. Ще одна помилка в тому, що в багатьох дослідженнях ігнорується соціальний підхід до економічних процесів.

Водночас об'єктивність оцінки соціальної дивергенції глобального економічного розвитку ускладнюється й тим, що комплексно потрібно розглянути два, на перший погляд, самостійних, але взаємопов'язаних процеси – глобального розвитку та соціалізації, які в підсумку породжують соціальну дивергенцію і в той же час залежні від неї. Такі терміни, як «глобалізація», «економічний розвиток», «соціалізація», «соціальний добробут», не мають єдиного чітко визначеного та юридично підкріпленого тлумачення, тому їхня сутність розглядається науковцями на власне розуміння. У доповнення – сама хронологія глобалізації є досить дискусійним питанням. Ще одна складність полягає в нерівномірності досліджень різних напрямів глобалізації, де основний акцент робиться на економічній сфері, а такі, як культурна, ідеологічна та ін. залишаються поза увагою, але, як показує практика, саме вони формують передумови залучення країн до глобального економічного простору та визначають ті цінності, які закладені в національні стратегії. У підсумку це породжує фрагментарність наукових досліджень та не дозволяє ідентифікувати реальний стан глобального економічного розвитку та оцінити феномен соціальної дивергенції. Тим більше, глобальний економічний розвиток як процес характеризується внутрішніми протиріччями, одним із яких є конфлікт між гуманізацією економіки та капіталізацією, коли глобальна гегемонія капіталу (у т.ч. й через діяльність ТНК) створює виклики та загрози для соціально-економічного розвитку країн та присутня невідповідність економічних процесів потребам та інтересам людини й суспільства. Гуманізація економіки проявляється через: звільнення людей від страждань через брак необхідних благ (економічне звільнення); інтелектуалізацію праці та полегшення умов праці (технологічне звільнення); підвищення справедливості соціально-економічних відносин (соціальне звільнення); підвищення естетичних характеристик процесу праці, культурний прогрес, обмеження шкідливих виробництв та підтримка тих, які спрямовані на покращення навколишнього середовища (екологічна безпека) [16]. Саме гуманізація є відображення прогресу глобального економічного розвитку.

За допомогою програми STATISTICA (модуль Багатомірні адаптивні сплайни (MARSpline) проведено ідентифікацію соціальних чинників, які визначають кількісний вимір глобального економічного розвитку (ВВП у розрахунку на одну особу). Отримані в процесі розрахунку результати є підґрунтям для розробки країнами моделей поведінки за умови кризових явищ у світовій економіці, адже для оцінки було обрано два періоди – передкризовий 2007 р. та після кризовий 2014 р., щоби з'ясувати у який період які фактори мали найбільший вплив. У дослідженні вибірка охоплювала 142 країни, різних за рівнем економічного розвитку та регіональним розташуванням. Результуючим показником прийнято ВВП на одну особу, а за гіпотезу – вплив на нього соціальних факторів: x_1 – кількість інтернет-користувачів (на 100 жителів); x_2 – витрати на охорону здоров'я на 1 особу, \$; x_3 – населення, що має доступ до покращених санітарних норм, %; x_4 – очікувана тривалість життя при народженні; x_5 – індекс соціальної глобалізації; x_6 – індекс життєздатності екосистем; x_7 – індекс економічної свободи; x_8 – частка населення у віці 15-64 р. (%); x_9 – безробіття, %; x_{10} – дитяча смертність віком до 5 р. (на 1000); x_{11} – індекс материнської смертності (на 100000 народжених живими); x_{12} – індекс рівня освіти; x_{13} – індекс легкості ведення бізнесу. Значимі фактори та виявлені базові функції наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Фактори впливу на показник ВВП на одну особу

Рік	Рівняння мультифакторної регресії
2007 р.	ВВП на 1 особу, \$/за ПКС = 33217,3 – 212,5*max(0; кількість інтернет-користувачів (на 100 жителів) – 0,141 + 3773,4*max(0; частка населення у віці 15-64 р. (%) – 69,7) + 6,7*max(0; витрати на охорону здоров'я на 1 особу, \$ – 953,5) – 38,2*max(0; 953,5 – витрати на охорону здоров'я на 1 особу, \$) – 71215,8*max(0; індекс рівня освіти – 0,64) + 361,8*max(0; населення, що має доступ до покращених санітарних норм, % – 70,7) + 730,5*max(0; 10,3 – безробіття, %) – 1152,1*max(0; очікувана тривалість життя при народженні – 72,6) + 294,2*max(0; індекс економічної свободи – 52,0) + 119,5*max(0; 73,3 – індекс життєздатності екосистем)
2014 р.	ВВП на 1 особу, \$/за ПКС = 16451,5 + 194,1*max(0; кількість інтернет-користувачів (на 100 жителів) – 1,1 + 3461,0*max(0; частка населення у віці 15-64 р. (%) – 70,3) + 13,9*max(0; витрати на охорону здоров'я на 1 особу, \$ – 1203,8) – 23,2*max(0; 1203,8 – витрати на охорону здоров'я на 1 особу, \$) + 2705,7*max(0; 4,3 – безробіття) + 344,8*max(0; 76,8 – індекс легкості ведення бізнесу) – 97302,3*max(0; індекс рівня освіти – 0,77) + 511,3*max(0; індекс економічної свободи – 56,9) – 1843,6*max(0; очікувана тривалість життя при народженні – 72,97) – 10,6*max(0; витрати на охорону здоров'я на 1 особу, \$ – 2581,0)

Функції регресії показують залежності між залежною змінною (ВВП на одну особу) та незалежними (предикторними) змінними (соціальними показниками). Результати оцінки та дані статистики регресії за 2007 р. і 2014 рр. дали змогу виявити 10 базових функцій, у 2007 р. до значущих факторів належала кількість інтернет-користувачів та доступ населення до покращених санітарних норм, тоді як у 2014 р. вплив останнього фактору не було виявлено. Для обох періодів як в обстеженні, так і в прогнозованій моделі,

не виявлено впливу на ВВП на одну особу рівня соціальної глобалізації країн, дитячої та материнської смертності, хоча саме за останніми показниками вдалося досягти суттєвих позитивних результатів в досягненні Цілей розвитку тисячоліття [17].

Незважаючи на зусилля міжнародних організацій впродовж останніх десятиліть створити глобальну систему розвитку, країни світу демонструють поляризацію за рівнем соціалізації економічного розвитку, не всі вони за своїми соціально-економічними характеристиками та ціннісними орієнтирами розвитку можуть уміститися в розроблений стандарт вимог та зобов'язань, що в підсумку поглиблює суперечності розвитку. Окрім того, глобальний економічний розвиток перестає бути проблемою виключно економічного характеру, тому що це й питання економічного добробуту, охорони здоров'я та освіти, оплати праці та зайнятості, економічної стійкості, міграції, міжнародних фінансів та торгівлі, і т. п. Кожна з цих сфер має свою структуру та інституції регулювання на національному, регіональному та глобальних рівнях. Водночас глобальний економічний розвиток перестає бути виключно питаннями відання міжнародних організацій, адже, як показує практика, все більшу участь у вирішенні глобальних проблем (у т. ч. й соціального характеру) беруть громадяни (через громадські організації та рухи); міжнародні корпорації (транснаціоналізація підтверджує зростання ролі ТНК у глобальному економічному розвитку і переваги соціально-економічного характеру для приймаючої країни, тим більше, що ТНК на сьогодні вирішують важливі соціальні завдання через розвиток виробництва, зокрема зайнятість, кваліфікацію робочої сили); уряди країн; регіональні організації та об'єднання.

Таким чином, у світі виник парадокс, коли світовий економічний порядок перебуває в стадії розвитку й трансформації, проте інституції, які відповідальні за управління й регулювання, переймають функції, що належать до компетенції урядів, і питання, регламентовані національним законодавством, відповідно таке глобальне регулювання є недостатнім та несправедливим [18]. За умови, якщо уряди країн виявляться недієздатними через втрату автономності у застосування регулюючих заходів, міжнародні організації повинні застосовувати заходи регулювання для досягнення консенсусу у вирішенні поставлених цілей.

Висновки. Зважаючи на те, що центром сталого розвитку є людина, то підвищення якості її життя та збереження майбутнього для наступних поколінь належить до пріоритетів глобального розвитку. Глобальні трансформації поставили багато викликів та загроз перед країнами – це й бідність, недоїдання населення, нерівний доступ до послуг охорони здоров'я та освіти, відсутність доступу до питної води, зміни клімату, деградація земель, демографічна криза, безробіття та ін. З огляду на вищенаведене, вважаємо за необхідне щодо вирішення соціалізації глобального економічного розвитку використовувати підхід не регулювання, а консолідації інституційних рішень та альтернатив з огляду на асинхронність еволюційного розвитку країн та неоднозначності проєкцій рішень міжнародних організації та впливових економічних груп на національні економіки.

Все частіше озвучуються пропозиції щодо побудови новітньої архітектури глобального економічного розвитку, яка повинна ґрунтуватися на таких принципах: прозорість та транспарентність діяльності та програм, що реалізуються; пріоритет загальнолюдських цінностей та соціального розвитку; спільна зацікавленість у досягненні цілей розвитку усіма учасниками; спрощення правил співробітництва та взаємодії країн у вирішенні глобальних проблем; задоволення реальних потреб країн, зокрема, не лише через фінансову підтримку, але й спрямування ресурсів на цілі розвитку; здатність до трансформації, коли застосування певних механізмів не дає очікуваних результатів, усі учасники повинні бути готовими до переформатування заходів або форм співробітництва; мотивація до консолідації ресурсів та об'єднання країн.

Таким чином, інструментарій дослідження соціалізації глобального економічного розвитку багатоманітний, що й породжує суперечливі висновки багатьох наукових розробок. Для прийняття успішних ефективних колективних рішень як міжнародних організацій, так і кожної з країн, спрямованих на соціальну конвергенцію та прогрес глобального економічного розвитку основу дослідження пропонуємо використовувати не лише традиційні методи дослідження, але й ідеографічний (який дасть змогу пояснити окремі випадки успіху чи невдач у соціальному розвитку країн, які в силу індивідуальних особливостей стали винятком у досліджуваній вибірці); емпатії, коли соціальна складова глобального економічного розвитку та потреба соціального прогресу в країнах, що розвиваються, буде розглядатися не з позицій світових лідерів та економічно розвинених країн, а через сприйняття та усвідомлення внутрішніх проблем країн-аутсайдерів; евристичні методи, які дають виявити логіко-семантичні зв'язки між країнами та їх цивілізаційними, соціальними та економічними характеристиками як об'єктами глобальної економіки; натомість відхід від практики соціальної інженерії, витоки якої йдуть від соціального конструювання, яка поглиблює маніпулювання соціальним техніками та технологіями у глобальному економічному розвитку. Таким чином, системний підхід до розуміння глобального економічного розвитку та оцінки його соціалізації дає об'єктивне пізнання цих процесів.

Література:

1. Коломієць Л. В. Технологічний детермінізм в системі методологічних принципів технократизму [Електронний ресурс] / Л. В. Коломієць // Гілея : науковий вісник. – 2014. – Випуск 88. – С. 321–323. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_88_79.
2. Барінова С. Г. Технологический детерминизм и технологический тип детерминации [Электронный ресурс] / С. Г. Барінова // Вестник Красноярского государственного аграрного университета. – 2010. – № 9. – С. 195–201. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/tehnologicheskiiy-determinizm-i-tehnologicheskiiy-tip-determinatsii>.
3. Ростой У. У. Политика и стадии роста / У. У. Ростой. – М. : Прогресс, 1973. – 208 с.
4. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл ; перевод с англ. – Изд. 2-ое, испр. и доп. – М. : Academia, 2004. – 788 с.
5. Білорус О. Глобалізація і нова парадигма глобального постіндустріального розвитку [Електронний ресурс] / О. Білорус // Економічний часопис–XXI : Науковий журнал. – 2002. – №10. – С. 3–7. – Режим доступу: <http://soskin.info/ea/2002/10/20021001.html>.
6. IMF World Economic Outlook (WEO) : Adjusting to Lower Commodity Prices, October 2015 [Electronic Resource]. – Mode of access : <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/02/pdf/text.pdf>
7. World Investment Report 2014. Investing in the SDGs: An Action Plan [Electronic Resource]. – Mode of access : unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_en.pdf.
8. Яковец Ю. В. Циклы. Кризисы. Прогнозы / Ю. В. Яковец. – М. : Наука, 1999. – 448 с.
9. Яковец Ю. В. Глобальный прогноз «Будущее цивилизаций» на период до 2050 года и стратегия цивилизационного партнерства [Электронный ресурс] / Ю. В. Яковец. – Режим доступу : misk.inesnet.ru/wp-content/uploads/research/part9.pdf.
10. Прогноз и моделирование кризисов в мировой динамике / Отв. ред. А. А. Акаев, А. В. Коротаев, Г. Г. Малинецкий. – М. : Издательство ЛКИ, 2010. – 352 с.
11. Human Development Report 2015 [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.undp.org/content/dam/india/docs/GHDR2015/GHDR-2015-English-Summary.pdf>.
12. The State of Food Insecurity in the World 2015 [Electronic Resource]. – Mode of access : www.fao.org/3/a-i4646e.pdf.
13. Migration and Remittances Factbook 2016. [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1199807908806/4549025-1450455807487/Factbookpart1.pdf>.
14. Вариативность и цикличность глобального социального развития человечества : [Монография] / В. И. Якунин, В. Э. Багдасарян, В. И. Куликов, С. С. Сулакшин. – М. : Научный эксперт, 2009. – 464 с.
15. Чуньков Ю. И. Экономическая теория : учебное пособие. В 3 ч. Ч. 3. Глобализация и социализм / Ю. И. Чуньков. – М. : Издательство ИТРК, 2013. – 688 с.
16. Малашиха Г. М. Тенденции гуманизации и дегуманизации экономики [Электронный ресурс] / Г. М. Малашиха // Отчуждение человека в перспективе глобализации мира : Сборник философских статей. – Выпуск 1. – С.-Пб. : Издательство «Петрополис», 2001. – Режим доступа : <http://anthropology.ru/ru/text/malashhiya-gm/tendencii-gumanizacii-i-degumanizacii-ekonomiki#btblica-1b-minimalnye-i-maksimalnye-pokazateli-urovnya-zhizni-v-stranah-mira>.
17. The Millennium Development Goals Report 2015 [Electronic Resource]. – Mode of access : [http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%2015\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%2015).pdf).
18. Rioux Michèle. Une gouvernance globale: Les défis institutionnels de la globalisation [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.ieim.uqam.ca/IMG/pdf/intronet25-01-3.pdf>.